BILTEN 2

Joakimfest

21. Međunarodni pozorišni festival

7. oktobar 2026.

POČEO JE 21. JOAKIMFEST!

Pod sloganom „Sve srećne porodice“, sinoć je u prostoru Galerije „Joakim“ u Knjaževsko-srpskom teatru zvanično otvoren 21. Međunarodni pozorišni festival — Joakimfest. Tokom 21. izdanja Joakimfesta, od 6. do 11. oktobra, publika ima priliku da se susretne sa pozorišnim umetnicima i autorima, pogleda šest selektovanih predstava u glavnom programu i bude deo zanimljivo koncipiranog pratećeg programa.

Na otvaranju festivala govorili su članica Gradskog veća za kulturu gospođa Ana Petrović Jelić, direktor Knjaževsko-srpskog teatra Aleksandar Štajn i umetnički direktor Đorđe Nešović. Direktor teatra Aleksandar Štajn istakao je važnost umetničke razmene koja se odvija tokom trajanja festivala, a dobrodošlicu umetnicima koji su deo 21. Joakimfesta poželela je gospođa Ana Petrović Jelić govoreći autorski tekst *Dobro došla, umetnosti!*. Đorđe Nešović, umetnički direktor kragujevačkog pozorišta, predstavio je selektore i tim koji će realizovati ovogodišnje izdanje festivala i pozvao publiku da aktivno učestvuje i bude deo svih programa na Joakimfestu.

Prve večeri u takmičarskom programu izvedena je predstava *Četiri zida i krov*, čiji tekst i režiju potpisuju Lina Maždalani i Rabija Mrue, pozorišni umetnici koji nam dolaze iz Berlina, Nemačka. Nakon predstave publika je mogla da prisustvuje okruglom stolu gde je sa autorima razgovarala Mina Milošević, dramaturškinja.

U prostoru Galerije „Joakim”, prisutne zvanice i publika mogli su da pogledaju i izložbu „Kragujevac na starim fotografijama, 1860-1945“. Izložene fotografije prikazuju nekadašnji Kragujevac i deo su istoimene monografije autora Predraga Cileta Mihajlovića.

Foto: Nenad Borisavljević

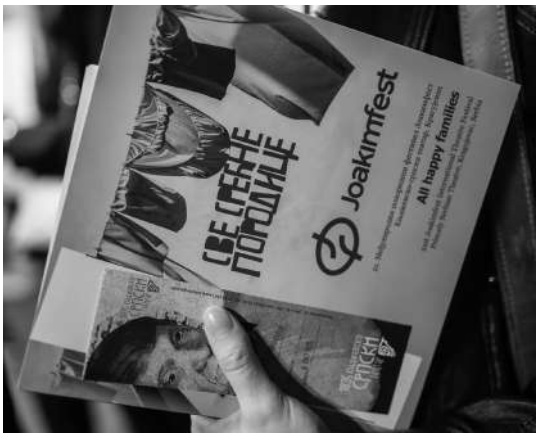

Ivona Marciuš dramaturškinja, dramska spisateljica i pesnikinja

KISELA KRV Kao Metafora Transgeneracijske Traume

O nasleđivanju traume, prekidu kruga nasilja i elementima ritualnog u komadu „Kisela krv", sa autorkom razgovarala Stanislava Veljašević.

Naslov „Kisela krv" je sam po sebi višeznačan. Kako bi ga vi objasnili publici i šta vas je navelo da baš to izaberete kao naslov?

„Kisela krv" se direktno odnosi na limun, jedan od važnih motiva u predstavi, koji predstavlja tajni sastojak, nešto posebno i važno za čast cele porodice. No, ima i dublje značenje – kao nasleđe, obeležje, nešto što se prenosi s generacije na generaciju. „Kiselina" postaje metafora svega onoga što se kroz porodicu prenosi, od trauma i ćutanja do nasilja i obrazaca ponašanja, ali u tajnosti. Jer ipak, limun je njihov tajni sastojak.

Drama govori o tri generacije žena: Baka, Majka i Unuka. Da li su neki od tih likova, ili dramskih situacija inspirisani ženama u vašoj okolini? Ako je odgovor potvrdan, na koji način ste transponovali realnost u fikciju i dramski tekst?

Inspiraciju za likove pronašla sam u kombinaciji realnosti i fikcije; u pričama koje sam slušala odrastajući u Međimurju, ljudima koje sam susretala, vestima koje sam čitala, ali i vlastitim promišljanjima o porodici, nasleđu i odnosima među generacijama. Nisam opisivala konkretne osobe, već sam različita iskustva i fragmente stvarnosti spajala, menjala i nadograđivala kako bih izgradila likove i situacije. Na taj način stvarnost postaje polazište, a fikcija prostor u kojem sam mogla te priče oblikovati i otvoriti neka dublja pitanja.

Da li se po vašem mišljenju transgeneracijski obrazac može prekinuti ili se može samo osvestiti i drugačije usmeriti?

Mislim da se transgeneracijski obrazac može prekinuti, ali ne tako da se prošlost jednostavno izbriše ili zaboravi. U *Kiseloj krvi* upravo je suočavanje ono što otvara mogućnost promene: Unuka se vraća onome od čega je pokušala pobeći i prvi put pokušava razumeti ono što su Baka i Mama prećutale.

Zato mi se čini da je prvi korak prekinuti ćutanje. Ne možemo promeniti ono što se dogodilo prethodnim generacijama, ali možemo osvestiti obrasce koje smo nasledili i odlučiti da ih nećemo preneti dalje. U tom smislu, promena možda ne počinje velikim odgovorom, nego upravo postavljanjem pitanja i spremnošću da se ono o čemu se ćutalo napokon izgovori.

Da li Unuka zaista uspeva da prekine ono šta su prethodne generacije prenosile na nju ili je kraj namerno ostavljen otvorenim kako bi ostavio jači utisak na publiku?

Unuka prvi put prestaje da beži i vraća se mestu i jeziku od kojih je pokušavala pobeći. Suočava se s onim što su Baka i Mama celi život potiskivale i pokušava razumeti, a ne suditi. Upravo je to njen prvi korak- prekid ćutanja.

Ne znamo da li je time obrazac prekinut, ali znamo da je nešto pokrenuto. Za mene je u ovoj priči važnije samo postavljanje pitanja i spremnost da se progovori nego davanje konačnog odgovora. Možda upravo tu počinje mogućnost da se nešto promeni.

Svinjokolj je istovremeno konkretan događaj, običaj, ali i veoma snažna metafora. Kako ste pronašli vezu između tog tradicionalnog rituala i teme transgeneracijske traume?

Vezu između svinjokolja i transgeneracijske traume pronašla sam upravo u ritualu ponavljanja. Svinjokolj je važan porodični običaj koji se generacijama ponavlja, prenosi se kao nešto što se podrazumeva i što čuva tradiciju i čast. U predstavi taj isti obrazac postaje metafora onoga što se takođe prenosi s generacije na generaciju – ćutanje, nasilje i trauma.

Zato mi je bilo važno da svinjokolj ne bude samo scenografija ili folklorni element, nego ritual kroz koji se otvaraju slojevi porodične prošlosti. Iza krvi i običaja koji se ponavlja iznova i iznova, krije se ono o čemu se u porodici ćuti.

VEČERAS NA REPERTOARU
7. OKTOBAR / 20 ČASOVA

Ivona Marciuš
KISELA KRV
Režija: Marina Pejnović

Produkcija: Hrvatsko narodno kazalište u Varaždinu, Hrvatska
Trajanje: 70’

Scenografkinja i kostimografkinja: Zdravka Ivandija Kirigin
Kompozitor: Vid Hribar
Dizajner svetla: Tomislav Maglečić
Dizajn maske: Ivan Duić
Saradnica za scenski pokret: Dea Presečki
Autorka video projekcija: Vanda Petrović
Asistentikinja kostimografkinje: Žarka Krpan

Igraju
Ljiljana Bogojević
Barbara Roko
Dea Presečki

Fotografija: Marko Ercegović

O predstavi

Drama počinje bukom fašničke maske, međimurskog Naphanca. Potom se maska skida, što već može upućivati na znak da će se „prikazati“ nešto „istinito“, bez kamuflaža i maski, ali i samosažaljenja.

Tri žene iz *Kisele krvi*, Baka, Majka i Kćer, započinju svoj dramski put iz situacije ćutanja, svaka u svojem zgrčenom modusu preživljavanja. Prošlost junakinja Kisele krvi se ne uliva u budućnost koju bi očekivale ili priželjkivale. No, ta je priča veća od njih samih. Večni je to narativ patrijarhata koji se proteže unazad u vremenu, koji se proteže unapred u vremenu, i čiju okrutnost Ivona Marciuš tačno oseća kao već ritualnu. U rascepu između onog što bi moglo izaći iz njih, i onog što ćutanje taloži u njima, osećamo dramsku tenziju i ritam iščekivanja. Glas koji će ovde konačno probiti situaciju ćutanja, Ivona daje Kćeri. On postaje vrisak jedne intime, podjednako lične i zajedničke. Čineći da tri ženska lika postaju jedinstven lik jer, ne rastu li ponekad u kćeri žrtvovani komadići majke, ili bake, da bi ona mogla drukčije opstati. Lik Kćeri tako naknadno upisuje ono što nedostaje. Propitujući traume i tajne koje opsedaju do smrti, pokušava povratkom u traumatično detinjstvo rekonstruisati hronologiju života kako bi on imao smisla, a to je moguće samo uzajamnim pripovedanjem, ispovešću. Na svetlo dana ujedno izlaze obrasci koji su utisnuti duboko u kolektivnu svest. Jezikom i ikonografijom i pravilima običaja koncentrisan na Međimurje, tekst Ivone Marciuš poetskom snagom i postavljenim stanjima, odnosima i situacijama strukturiranim da teku podzemnim tokovima, aktivira istovremeno univerzalna polja istorije ženskog civilizacijskog diskursa.

GLEDALI STE PRETHODNE VEČERI

ČETIRI ZIDA I KROV

Tekst i režija: Lina Maždalani i Rabija Mrue

Produkcija: Jesenji festival u Parizu, Sentkvatr – Pariz, Berliner fest špile; HAU Habel am Ufer (Berlin); Umetnička kuća Muzonturm (Frankfurt); Rezidencija – Pozorište Lajpcig; Međunarodna fabrika kulture Kampnagel (Hamburg); Međunarodni festival umetnosti (Brisel); Forum Frajs teatar (Dizeldorf), Nemačka

Igraju: Henrik Kajris, Lina Maždalani, Rabija Mrue

O predstavi piše:
Borisav Matić, pozorišni kritičar

U POTRAZI ZA MESTOM GDE MOŽEMO DA BUDEMO SLOBODNI

Imajući u vidu višestruke prisilne migracije i dugogodišnji egzil kom je bio izložen, sudbina nemačkog pisca Bertolta Brehta poseduje gotovo tragičnu karakteristiku. Kao marksista i umetnik koji je kroz svoje didaktičko i epsko pozorište strastveno zagovarao ideje slobode i jednakosti, bio je primoran da emigrira iz Nemačke nedugo nakon Hitlerovog preuzimanja vlasti. Nakon osam godina izgnanstva i lutanja po Evropi, 1941. konačno dobija dozvolu za dugoročni boravak u Sjedinjenim Američkim Državama, samo da bi 1947. bio ispitivan pred Komitetom za antiameričke aktivnosti, usled antikomunističke histerije koja je uništila ili ozbiljno ugrozila karijere stotina umetnika. Ne želeći da trpi posledice ovog lova na veštice, Breht se odmah po svedočenju pred Komitetom vraća u Evropu. Njegova tragičnost nalazi se u cikličnosti – umetnik bez državljanstva, zagovarajući društvenu pravdu, po drugi put bio je primoran da beži od političkog progona.

Brehtov egzil, sa naglaskom na okolnosti koje su ga primorale da emigrira iz SAD, fokus je predstave *Četiri zida i krov* koja je otvorila 21. Joakimfest. Lina Maždalani i Rabija Mrue, ujedno autori i izvođači predstave, predstavljaju niz dokumenata o ovom odeljku Brehtovog života, od pitanja koja su mu članovi Komiteta postavljali, preko video-snimaka svedočenja drugih optuženih, do spiska umetnika koji su se našli na crnoj liste američke filmske industrije zbog sumnje na komunističke delatnosti. Poseban akcenat stavljen je na dve fotografije – jednu koju je Breht napravio uoči emigracije iz Nemačke 1933. i drugu uoči selidbe iz Amerike 1947. Autori predstave detaljno analiziraju sličnosti i razlike ove dve fotografije kako bi raščlanili cikluse izgnanstva u kojima se Breht našao i ironiju životnih okolnosti kojih je i sam pisac bio svestan.

Ipak, krajnji cilj predstave nije rekonstrukcija poglavlja Brehtovog života. Naprotiv, biografski materijal je u ovoj predstavi samo polazna tačka, odnosno studija slučaja koja jezivo relevantno rezonira sa oblicima cenzure i represije koji vladaju danas. Kao umetnički duo koji je poreklom iz Bejruta, a već decenijama živi i radi u Berlinu, Maždalani i Mrue imaju i ličnu konekciju sa temom njihove predstave. Na okruglom stolu nakon predstave su sa publikom podelili činjenicu da nisu napustili Liban zbog državne cenzure – koju su ponekad vešto uspeli da zaobiđu – već zato što su se naposletku osećali izolovano od sopstvene zajednice, kao da su bili u egzilu u sopstvenom rodnom gradu. Decenijama kasnije, tokom već uveliko izgrađenih karijera u Berlinu, ovi umetnici svedoče cenzuri i kažnjavanju njihovih kolega iz Nemačke zbog javno iznetih propalestinskih stavova.

„Cenzura u Libanu je više glupa nego zla“, kaže Maždalani u jednoj ciljano teatralnoj i blago karikaturalnoj sceni koja predstavlja iskok iz inače preovlađujućeg dokumentarizma predstave. Autorka time implicira da je cenzura koja trenutno postoji na Zapadu više zla. Mrue je ipak uverava da čak i cenzura koja polazi iz gluposti imaće razorne i zle posledice, te da nije lako kvalitativno razdvajati njene različite oblike.

Izvođenje predstave *Četiri zida i krov* bilo je neobično intimno, ne samo zbog kamerne postavke scene i gledališta. Maždalani i Mrue vrlo trnsparantno pred publikom sprovode sve umetničke postupke, ne instistirajući na iluzionizmu. Oni uglavnom čitaju tekst sa papira, a ne govore ga napamet. Publika ih gleda kako biraju fotografije i video-snimke koje će prikazati, a potom i prokomentarisati. Za to vreme njihov saradnik Henrik Kajris sa strane scene svira na klaviru. Kajrisova klavirska muzika presudna je prilikom čitanja Brehtovih revolucionarnih pesama koje se kao lajtmotiv provlače kroz predstavu. Ovakva skromnost i ogoljenost scenskog izraza kao da grade poverenje između publike i izvođača, jer izvođači znaju da će gledaoci više ceniti ono što je predstavljeno bez velikih efekata i spektakularnih postupaka. Istovremeno, neposrednost između izvođača i publike naglašava lični i humanistički aspekt predstave, odnosno činjenicu da iza velike teme političke represije stoje konkretne ljudske sudbine poput Brehtove. Upravo zato je značajan deo predstave posvećen analizi dve Brehtove fotografije nastale uoči emigracije – obe su snimljene u njegovoj radnoj sobi, odnosno između četiri zida i pod krovom.

Tema Brehtovog egzila i političkog gušenja slobode umetničkog izražavanja ne rezonira snažno samo sa savremenim okolnostima u Nemačkoj, drugim zemljama Zapada i Libanu, već i sa situacijom u Srbiji. U trenutku kada su desetine srpskih studenata i aktivista pod fabrikovanim optužbama za teška krivična dela, gotovo cela kulturna scena trpi odmazdu režima jer se pokazala kao misleća i kritički nastrojena, a stanje u državi je na korak od otvorene diktature, predstava *Četiri zida i krov* prilikom izvođenja u Srbiji dobija dodatnu, zastrašujuću aktuelnost.

Borisav Matić

GLAS PUBLIKE
6.10. – *ČETIRI ZIDA I KROV*

Ocena publike: **4,2**

Potresno, baš potresno. Glumci su doneli predstavu dubinski osećajno. Vratili su me u neko prošlo vreme koje ne volim da zamišljam, ali sam kroz ovo večeras uspela da se vratim.

Gordana Veličković

Predstava je bila izuzetna. Držala je sve vreme pažnju. Morala bih da pohvalim i umeće glumaca, preneli su sa scene utiske koje su oni nosili, a sa druge strane otvorili i neke teme za razmišljanje. Poučna i impresivna predstava.

Iznenađena sam kako se sa tolikom jednostavnošću može iskazati tolika kompleksnost.

Odlična predstava sa rediteljske strane. Objedinili su dosta interesantnih elemenata, iskoristili su i neke filmske i scenske stvari što je jako dobro.

PRATEĆI PROGRAM

7. oktobar / 18 časova / Mala scena

U trenu / In a Blink
- performativno predavanje

„Eho animato" kolektiv

Trajanje: 70 minuta
*program se izvodi na engleskom jeziku

Rediteljka: Ana Konstantinović
Dizajnerka videa: Marija Kovačina
Dramaturg i dizajner svetla: Guillermo de Cabanyes
Kompozitor i dizajner zvuka: Ilija Đorđević
Autorka monologa San o katastrofi:
Tamara Baračkov
Snimatelj: Nemanja Stojanović
Kostimografkinje: Sandra Nikač i Teodora Tulović

Izvođači:
Jelena Ilić i Željko Maksimović

Kakav je naš odgovor na neprestano stanje katastrofe?

Kako tela, umovi, duše i tla reaguju kada se sve pomeri iz ravnoteže?

U trenu je interdisciplinarno delo koje spaja performativno predavanje i imerzivno multimedijalno iskustvo.

21. Međunarodni pozorišni festival Joakimfest
SVE SREĆNE PORODICE
6–11. oktobar 2026.

GLAVNI PROGRAM

ČETIRI ZIDA I KROV
6. oktobar / 17.00 i 20.00 časova

KISELA KRV
7. oktobar / 20.00 časova

TRILOGIJA LEMAN
8. oktobar / 20.00 časova

ĐEKNA
9. oktobar / 20.00 časova

1981
10. oktobar / 17.00 časova

LJUBAVNICE
predstava u čast nagrađenih
11. oktobar / 20.00 časova

PRATEĆI PROGRAM

7. oktobar / 18.00 časova – Mala scena
U TRENU / IN A BLINK - performativno predavanje
Kolektiv „Eho animato“
Rediteljka: Ana Konstantinović
Izvođači: Jelena Ilić i Željko Maksimović

8. oktobar / 18.00 časova – Mala scena
LINIJA / THE LINE – participativni performans
„Via Negativa“
Izvedba i koncept: Luka Jovanov

9. oktobar / 18.00 časova – Mala scena
DORA ili Ja sam tu, samo na nekoj drugoj sceni -
performativno predavanje
Autorke: Natalija Stepanović, Andreja Kargačin, Dora A
Izvođačice: Natalija Stepanović (uživo),
Andreja Kargačin, Dora A (video)

TIM 21. JOAKIMFESTA

Direktor 21. Joakimfesta i Književevsko-srpskog teatra: Aleksandar Štajn
Umetnički direktor Književsko-srpskog teatra: Đorđe Nešović
Selektori 21. Joakimfesta: Tanja Šljivar i Bojan Đorđev
Izvršni producent: Vojo Lučić
Tehnička koordinatorka: Ana Kolbjanova
Moderator okruglog stola: Mina Milošević
Dežurni kritičar: Borisav Matić
Odnosi sa javnošću i marketing: Jovana Perić
Organizator: Bojan Ilić
Vizuelni identet: Milena Vučković

Katalog i bilten festivala:
Redakcija: Damjana Jovanović (urednica),
Milica Lisica, Stanislava Veljašević, Mihailo Đurić
Dizajn i prelom: Milena Vučković
Prevod: Boris Tiosavljević (eng/sr)
Foto: Nenad Borisavljević
Promo video: Milorad Savanović
Veb Administrator: Damjana Jovanović

Domaćini trupa: Sanja Matejić, Nikola Stevović, Isidora Ferenčina, Bogdan Milojević, Miloš Krstović, Milica Majstorović, Avram Cvetković, Mladen Knežević
Ekipa tehnike: Nenad Miloradović, Saša Đorđević, Vladisav Brkić, Strahinja Đorđević, Nikola Manić, Saša Radivojević, Ivan Filipović, Uroš Maksimović, Zoran Jokanović, Boban Jovanović, Dušan Mila-nović, Srđan Labudović, Dragica Ilić, Mirjana Todorović, Teodora Spasić
Administrativno-pravni poslovi: Svetlana Borković, Nadica Ognjanović
Računovodstveni poslovi: Danijela Milenković, Snežana Nedeljković, Danijela Stević

Biletarnica: Milica Đorđević
Razvodnice: Aleksandra Dačović, Emilija Santrač, Jelena Tanasković, Jovana Milojčević
Volonteri/ke: Zahvaljujemo se volonterima Druge kragujevačke gimnazije, smera - nadareni učenici za scenske i audio-vizuelne umetnosti

1835 КЊАЖЕВСКО СРПСКИ ТЕАТАР КРАГУЈЕВАЦ

Република Србија
Министарство културе